

Met genoeg presenteer ik u de plannen van de KB voor de komende jaren.

De toekomst van de KB is digitaal. Wij willen inzetten op die digitale toekomst, kwaliteit leveren aan onze klanten, en de huidige economische omstandigheden het hoofd bieden. De KB stelt duidelijke prioriteiten in wat zij doet, en voor en met wie zij dat doet. Wij maken versneld de overgang naar een digitale bibliotheek, wij willen onze collecties onder de mensen brengen en de internationale samenwerking versterken. Wij willen iedereen langs digitale weg toegang geven tot de collectie Nederland. Om dat te realiseren willen wij samenwerken met publieke en private partners in en buiten Nederland.

We beleven interessante tijden, met veel nieuwe ontwikkelingen en uitdagingen voor alle partijen die actief zijn in de informatiewereld. Met elkaar zijn we in staat om innovatieve functies te ontwikkelen en iedereen optimaal toegang te geven tot onze gezamenlijke collecties.

Ik nodig u van harte uit met ons samen te werken.

Bas Savenije,
Algemeen directeur KB

De toekomst van de KB is digitaal

De toekomst van de KB is digitaal

Digitale collectie

Sinds midden jaren '90 werkt de KB aan een digitale bibliotheek. Dat doen we langs twee wegen: door het opnemen van oorspronkelijk digitaal materiaal in de collectie en door de oudere collectie te digitaliseren. In 2010 sprak de KB de ambitie uit om de komende jaren alle boeken, kranten en tijdschriften te digitaliseren die sinds 1470 in Nederland zijn gedrukt. Dat is een onderneming die de krachten van de KB-organisatie te boven gaat. We hebben dus samenwerking gezocht, eerst alleen met publieke, later ook met private partijen. Publieke partners zijn de Tweede Kamer, universiteitsbibliotheken -in het bijzonder die van Leiden en Amsterdam (UvA)- en andere erfgoedinstellingen. Zo zijn alle parlementaire stukken en meer dan 10.000 oude Nederlandse drukken uit het einde van de achttiende eeuw gedigitaliseerd. Verschillende binnen- en buitenlandse erfgoedinstellingen (archieven, bibliotheken) werken mee om de website Historische Kranten te vullen met negen miljoen krantenpagina's vanaf de zeventiende eeuw tot 1995. De KB heeft vorig jaar voor het eerst samenwerking gezocht met private partijen. ProQuest scant onze oude drukken tot 1700 en Google digitaliseert onze rechtenvrije boeken vanaf 1700 tot ongeveer 1870.

De oorspronkelijk digitale collectie ontwikkelt zich geleidelijk. Veel wetenschappelijke tijdschriften worden uitsluitend digitaal uitgegeven (e-journals). Uitgevers zullen steeds meer oorspronkelijk digitale publicaties aanleveren, die de komende jaren de overhand zullen krijgen op de gedrukte. Sinds een paar jaar zijn ook de e-books, de digitale boeken, in opmars die een belangrijke impuls hebben gekregen door de ontwikkeling van e-readers en tabletcomputers. De KB geeft de voorkeur aan informatie in digitale vorm.

Digitale dienstverlening

Al meer dan tweehonderd jaar heeft de KB kwaliteit hoog in het vaandel. Wij willen al die wetenschappers van dienst zijn die sinds jaar en dag onze collecties raadplegen voor hun onderzoek. De studenten die aan hun tentamens werken en hun scripties schrijven met ons materiaal, en die andere geïnteresseerden die voor zelfstudie in de KB komen en veel van onze boeken, kranten en tijdschriften raadplegen. Al deze klanten willen wij met onze diensten optimaal ondersteunen.

Wetenschappers, studenten en andere geïnteresseerden maken gebruik van onze gedrukte collecties, maar vooral ook, en steeds meer, van de digitale mogelijkheden die de KB biedt: websites met gedigitaliseerde kranten, oude drukken, atlanten en ander beeldmateriaal, webexposities, bladerboeken, dossiers over actuele onderwerpen. Vanuit huis kan iedereen vrijelijk bestanden en databanken uit de digitale bibliotheek raadplegen. Tegen de lage kosten van een jaarpas kan iedere bezoeker bestanden inzien waarvoor de KB gebruiksrechten heeft. Digitale boeken en tijdschriften brengen een speciale problematiek mee: de beschikbaarstelling is omgeven met restricties (digital rights management) waardoor lang niet alle publicaties op afstand geraadpleegd kunnen worden. De KB gaat hier pragmatisch mee om: online als het kan, on site (in het gebouw) als het moet. Voor zulk materiaal dienen onze klanten dus nog wel naar het KB-gebouw te komen. Maar: heel veel is al via onze webdiensten te raadplegen. Onze pashouders doen dat veel en graag, en daarnaast grasduinen tienduizenden anderen digitaal in onze collecties.

Minder publieke middelen

Uiteraard willen wij deze continue publieke toegang tot al ons wetenschappelijk en cultureel erfgoed blijven aanbieden. Het huidige economische en financiële klimaat heeft echter ook voor onze organisatie gevolgen. De rijksbijdrage voor de KB is bevroren op het niveau van 1 januari 2010 en de aangekondigde korting voor zelfstandige bestuursorganen treft ook de KB. Voor 2011 hebben we voldoende mogelijkheden gevonden om de uitgaven aan te passen. Voor de middellange en lange termijn moeten wij scherpe keuzes maken op basis van een heldere toekomstvisie.

Externe en interne inbreng voor keuzes

Bij het stellen van de prioriteiten heeft de directie van twee soorten inbreng gebruik kunnen maken, van een externe evaluatiecommissie en van de KB-medewerkers.

Iedere vijf jaar wordt een commissie uitgenodigd onze organisatie en ons beleid te evalueren. Voorjaar 2011 bezocht een externe evaluatiecommissie onder voorzitterschap van prof. dr. Wiljan van den Akker, decaan van de faculteit Geesteswetenschappen (UU), de KB. De commissie sprak zowel vertegenwoordigers uit de omgeving van de KB als van alle lagen in de organisatie. De commissie gaf belangrijke aanbevelingen, waarbij ze ook inging op de veranderende context van de KB. Een selectie uit de aanbevelingen: Benut jullie uitstekende reputatie als coördinator van programma's en projecten door meer internationale projecten te leiden, versterk de marketingstrategie, zorg voor het juiste personeel om de digitale ambitie vorm te geven, en formuleer voor de digitale collectievorming grenzen, zoals die er ook zijn voor de gedrukte collectievorming. Versterk de organisatie van de KB en definieer heldere keuzes om klaar te zijn voor de toekomst.

De directie startte daarnaast een intern voorbereidingstraject. Kennis, ervaring en ideeën van medewerkers van hoog tot laag zijn immers van essentieel belang voor onze toekomst. Gedurende een aantal weken kwamen groepen medewerkers bij elkaar om antwoorden op strategische vraagstukken te formuleren. Die antwoorden zijn uitgewerkt in projectvoorstellen.

Digitale toekomst

De toekomst van de KB is digitaal. Inzetten op die digitale toekomst, kwaliteit leveren aan onze klanten, en de huidige economische omstandigheden het hoofd bieden – de KB wil duidelijke prioriteiten stellen in wat zij doet, voor en met wie, en daarbij zijn de doelen voor de lange termijn leidend. De KB kan niet langer fors inzetten voor verwerving en verwerking van gedrukte publicaties in het digitale tijdperk. Wij stellen drie prioriteiten voor onze digitale toekomst.

Onze prioriteiten

1. Op volle snelheid digitaal

Versneld uitvoering geven aan onze digitale ambities is onze eerste prioriteit. De KB gaat in hoger tempo gedrukte publicaties digitaliseren en zoveel mogelijk digitaal collectioneren. Wij verwachten dat in 2020 meer dan de helft van alle Nederlandse boektitels in digitale vorm wordt gepubliceerd, of zowel digitaal als in druk. De KB neemt in principe de digitale variant op in de collectie. Dit betekent dat de gedrukte collectie over een aantal jaren langzamer zal groeien en de digitale sneller. De KB zet dan ook meer mensen en middelen in voor de digitale collectievorming en dienstverlening, en vooral ook voor de digitale opslag. We bouwen aan een nieuw digitaal magazijn ter vervanging van het oude. In het KB-gebouw wordt minder ruimte bestemd voor magazijnen. In 2020 zal er ook minder gebouwr ruimte nodig zijn voor raadpleging van gedrukt materiaal, en zijn de leeszalen voornamelijk ingericht voor digitale raadpleging.

De KB digitaliseert haar collecties, en werkt hiervoor samen met Google en ProQuest. Hierdoor wordt al een belangrijke versnelling bereikt. Daarnaast werkt de KB samen met publieke partners, zoals de universiteitsbibliotheken van Amsterdam (UvA) en Leiden, en andere erfgoedinstellingen. Voor het digitaliseren van historische kranten werken we momenteel samen met verschillende Nederlandse en buitenlandse instellingen, en we zoeken ook partners voor het digitaliseren van tijdschriften. Niet alles wat in het verleden gedrukt is, is immers aanwezig in de KB-collectie.

Om de versnelling naar digitaal te realiseren:

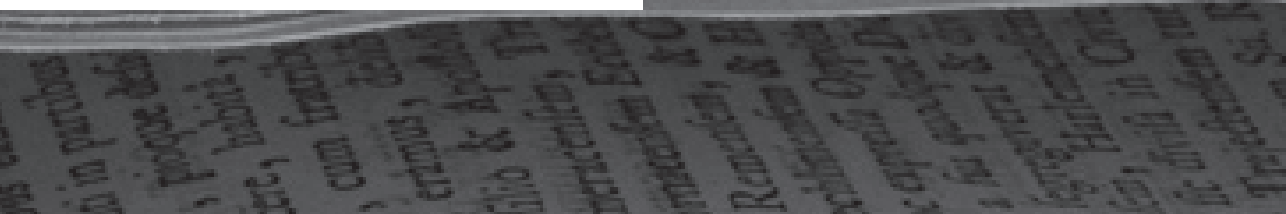
- gaan we meer publiek-private partnerships aan
- scannen we hoogwaardige microfilms uit het Metamorfoze-programma
- stellen we oorspronkelijk digitaal materiaal on site (in het gebouw) beschikbaar
- verminderen we de inzet voor de fysieke dienstverlening.

2. Onze collecties onder de mensen brengen

Het verleden biedt een schat aan informatie over de Nederlandse geschiedenis, cultuur en samenleving, en die wil de KB onder de mensen brengen. Samen werken aan digitalisering, en vervolgens de collecties aanbieden via een gezamenlijke digitale toegang. In samenwerking met universiteitsbibliotheken willen we verder werken aan het plan om de Nederlandse boekproductie te digitaliseren. De volledig doorzoekbare teksten willen we toegankelijk maken met hoogwaardige zoekfuncties voor onderzoekers en met een eenvoudiger toegang voor het algemene publiek. Uiteindelijk willen we ervoor zorgen dat de 'gedrukte' collectie Nederland voor iedereen toegankelijk is. Door samen te werken met de openbare bibliotheken kan deze collectie ook via de OB's geraadpleegd worden. De KB wil samen met uitgevers zoeken naar oplossingen om recente digitale publicaties 'uit te lenen' en te bewaren voor de toekomst. Hiervoor zijn nieuwe businessmodellen nodig. We hebben contact met het NUV (Nederlands Uitgeversverbond) en hopen hiermee een samenwerkingsverband te kunnen opzetten.

Om onze collecties onder de mensen te brengen:

- bouwen we een sterkere relatie op met de wetenschap, en zorgen met de UB's voor de totstandkoming van een nationale toegang
- ontwikkelen we geavanceerde zoekfuncties, samen met publieke en private partners
- zetten we proefprojecten op met uitgevers voor 'uitlenen' van recent materiaal
- maken we digitale toegang voor leden van openbare bibliotheken eenvoudiger
- blijven we ons sterk maken voor de nationale informatie-infrastructuur.

3. Versterken internationale samenwerking

Het internationaal e-Depot van de KB fungeert als archief voor de buitenlandse wetenschappelijke literatuur voor Nederlandse wetenschappers. Deze archieffunctie is van maatschappelijk belang omdat we hiermee de permanente toegang tot onderzoeksliteratuur garanderen. Nationale bibliotheken hebben een depotfunctie voor de publicaties uit het eigen land. De KB gaat net een stap verder en bewaart ook publicaties van internationale, wetenschappelijke uitgevers die niet een eenduidig land van herkomst hebben.

Wij willen dit internationaal e-Depot nu ontwikkelen tot een Europese dienst. Deze dienst garandeert permanente toegang tot internationale wetenschappelijke publicaties voor de hele Europese onderzoeksgemeenschap, vergelijkbaar met wat Portico doet in de VS. Deze ambitie sluit goed aan bij de aanbeveling van de externe evaluatiecommissie, dat de KB haar vermogen moet benutten om Europese projecten en diensten op te zetten en te coördineren.

De afgelopen jaren heeft de KB veel geïnvesteerd om op Europees niveau een plaats in te nemen binnen de wetenschappelijke infrastructuur. We hebben mede de Alliance for Permanent Access opgericht, die duurzaam toegang wil geven aan wetenschappelijke publicaties. We hebben ons sterk gemaakt voor The European Library (TEL) en voor Europeana. We nemen momenteel deel aan verschillende, grote EU-projecten als IMPACT (verbeteren ocr voor gedigitaliseerde teksten) en KEEP (ontwikkelen diensten om digitale objecten toegankelijk te houden). Hierdoor beschikt de KB over een groot Europees netwerk. De doorontwikkeling van het internationaal e-Depot zal onze Europese rol een nieuwe impuls geven.

Om de internationale samenwerking te versterken:

- vragen we aandacht bij (Europese) partijen en de EC voor de rol die het internationaal e-Depot kan vervullen
- zorgen we voor internationale certificering van ons digitaal magazijn
- nemen we actief deel aan Europese projecten
- blijven we Europese diensten als Europeana en TEL ondersteunen.

Meer doen met minder, maar wel samen

Om ervoor te zorgen dat op niet al te lange termijn alle Nederlandse boeken, kranten en tijdschriften vanaf het begin van de boekdrukkunst digitaal beschikbaar zijn, zullen wij de komende jaren flinke inspanningen moeten leveren. Een nieuw digitaal magazijn voor de verantwoorde en duurzame opslag van miljoenen pagina's, de voorlopig toch nog groeiende gedrukte collectie, en het onderhoud van het KB-gebouw stellen ons voor verschillende investeringsvraagstukken. De KB zal meer moeten doen met minder middelen. De komende jaren investeren we vooral in de transitie naar een digitale bibliotheek en digitale dienstverlening, en minder in de fysieke bibliotheek en dienstverlening. De KB wil voor die versnelling een resultaatgerichte, innovatieve cultuur creëren. Wij willen samen met partners kwalitatief hoogwaardige producten en diensten aanbieden aan onze gezamenlijke klanten.

Werk met ons samen aan de digitale toekomst

Om onze toekomstvisie daadwerkelijk gestalte te geven, is het van essentieel belang dat wij samenwerken met verschillende partijen in de publieke en private sector. Individuele onderzoeks- en onderwijsinstellingen, universiteitsbibliotheken, uitgeverijen, openbare bibliotheken en culturele instellingen zijn uiteraard voor ons van belang. Koepelorganisaties van bibliotheken, archieven en audiovisuele instellingen – zoals het Nationaal Archief, het sectorinstituut openbare bibliotheken (SIOB) en het Instituut voor Beeld en Geluid zijn belangrijke potentiële partners. Met het Nationaal Archief ontwikkelen we nu al concrete plannen om gezamenlijk op te trekken. Dicht bij huis in het KB-gebouw bevinden zich meer interessante partners als het Letterkundig Museum en het Huygens ING. Nieuwe private partners, vergelijkbaar met Google en ProQuest, zijn ook van harte welkom.

We beleven interessante tijden, met veel nieuwe ontwikkelingen en uitdagingen voor alle partijen die actief zijn in de informatiewereld. Met elkaar zijn we in staat om innovatieve functies te ontwikkelen en iedereen in Nederland optimaal toegang te geven tot onze gezamenlijke collecties.

De Koninklijke Bibliotheek (KB), opgericht in 1798, is de nationale bibliotheek van Nederland. De KB verzamelt en bewaart de gedrukte en digitale publicaties die in Nederland worden uitgegeven, heeft een belangrijke collectie bijzondere oude handschriften en oude gedrukte werken, en een grote hoeveelheid digitale bestanden, databanken en e-journals. Onze collecties zijn van groot belang als bron voor (wetenschappelijk) onderzoek, als achtergrond bij universitaire en hbo-studies en voor ieder ander die belang stelt in Nederlandse geschiedenis, cultuur en samenleving. De KB wil deze rijke collecties graag delen met zoveel mogelijk mensen en zal de komende jaren de Nederlandse boeken, kranten en tijdschriften vanaf 1470 digitaliseren.

Als nationale bibliotheek speelt de KB een belangrijke, vaak initiërende rol in diverse landelijke en internationale samenwerkingsverbanden. De KB is een gewilde partner in (inter)nationale projecten en aanspreekpunt van het ministerie van OCW voor de sector wetenschappelijke bibliotheken. De KB werkt samen met andere nationale bibliotheken en is een van de initiatiefnemers van Europeana, waar boeken, schilderijen, muziek en films uit heel Europa digitaal te bekijken zijn. Nationaal werken we al lang samen met de universiteitsbibliotheken en de laatste jaren ook steeds meer met de openbare bibliotheeksector. Binnen de Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid (NCDD) zoeken we met andere grote onderzoeksinstellingen naar manieren om digitaal materiaal duurzaam te bewaren.

Contactgegevens

Voor meer informatie over de toekomstplannen van de KB kunt u contact opnemen met Mireille Kok, hoofd Corporate communicatie van de KB: telefoon (070) 314 04 66.